

Etikkrådets arbeid under miljø- og klimakriteriene

I retningslinjenes § 3 heter det at: «Observasjon eller utelukkelse kan besluttes for selskaper der det er en uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til eller selv er ansvarlig for:

c) alvorlig miljøskade

d) der det er en uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til eller selv er ansvarlig for handlinger eller unnlatelser som på et aggregert selskapsnivå i uakseptabel grad fører til utslipp av klimagasser».

Alvorlig miljøskade

Arbeidet under miljøkriteriet har i mange år vært rettet mot temaområder som ble valgt ut etter en kartlegging i 2011 av alvorlige miljøproblemer som kan knyttes til børsnoterte selskaper. Det er utført sektorstudier på mange av temaområdene, blant annet av selskaper som har virksomhet som truer særlig verdifulle verneområder, som gjennom hogst og utvikling av plantasjer ødelegger viktige økosystemer, eller som ved uforsvarlig deponering av avgangsmasser fra gruve- og smelteverk forårsaker alvorlig forurensning.

Arbeidet i 2019 har blant annet vært rettet mot selskaper som har virksomhet som kan skade naturområder som er klassifisert som verdensarvområder av UNESCO, og gruveselskaper som påfører omgivelsene betydelig skade. Etikkrådet har også undersøkt selskaper som bidrar til avskoging av tropisk skog, svært forurensende farmasøytisk industri, og svært forurensende skipsopphugging. Etikkrådet har avgitt tilrådning om fire selskaper under miljøkriteriet i 2019.

For mange miljøsaker er miljøskaden knyttet til tap av biodiversitet. Dette var også blant hovedpoengene i FNs naturpanels rapport i 2019. Problemstillingene Etikkrådet ser på i tilknytning til dette temaet er nærmere beskrevet på side 20.

Det hugges opp et betydelig antall skip på strender i Asia hvert år under svært farlige arbeidsforhold og med alvorlig forurensning som resultat. Etikkrådet har siden 2017 gjennomgått selskaper som avhender utrangerte skip til opphugging i Bangladesh og Pakistan, såkalt *beaching*. Etikkrådet har i 2019 fulgt opp et selskap som står til observasjon for medvirkning til denne praksisen. I *beaching*-tilråningene har rådet vurdert selskapene opp mot både miljø- og menneskerettighetskriteriet. Etikkrådet begynte i 2019 å undersøke forholdene ved skipsopphugging i India, der det også er en omfattende skipshuggingsindustri. Dette arbeidet fortsetter i 2020.

I mange miljøsaker rådet ser på, kan aktiviteten som forårsaker miljøskaden, også ha positive virkninger. Rådets mandat er likevel ikke å vurdere samfunnsnyttene av prosjekter, men om de fører til alvorlig miljøskade. Ofte vil slike saker også ha et menneskerettighetsaspekt ved at lokalsamfunn mister livsgrunnlaget eller at utbyggingen skjer på urfolks territorier. Etikkrådet legger i sine anbefalinger særlig vekt på ett av utelukkelseskriteriene i retningslinjene, selv om flere kunne ha vært vurdert. Etikkrådet har i 2019 vurdert flere vannkraftprosjekter og har anbefalt å utelukke to selskaper, det ene under miljøkriteriet og det andre under menneskerettighetskriteriet.

Etikkrådet har i 2019 begynt undersøkelsene av forurensning fra farmasiselskaper med virksomhet i India. Nærmere bestemt dreier dette seg om fabrikkens utslipp av antibiotika i vassdrag i området rundt Hyderabad. Forholdene er vanskelige å kartlegge fordi det er mange selskaper som har antibiotika-produksjon der, slik at enkeltsekskapers bidrag til problemet er uvisst.

Etikkrådet hadde i sin virksomhetsplan for 2019 inkludert avskoging som følge av produksjon av kjøtt og soya i Latin-Amerika. Ettersom Norges Bank følger opp de aktuelle selskapene, besluttet Etikkrådet å avvente resultatene av denne dialogen. Rådets arbeid med avskoging i 2019 har derfor først og fremst bestått i oppfølging av et selskap som står til observasjon. Vi har hatt en god dialog med selskapet, der spørsmålet er om tiltakene som selskapet gjennomfører, er tilstrekkelige til å ivareta biologisk mangfold og viktige økologiske verdier. Rådet har også tatt opp situasjonen til urfolk som lever under svært vanskelige kår i selskapets konsesjonsområde. Rådet vil følge opp denne problemstillingen i den videre observasjonen av selskapet.

Klimakriteriet

Det er fortsatt ikke offentliggjort tilrådninger om utelukkelse eller observasjon under klimakriteriet som ble innført i 2016. I 2018 ble det klart at det var behov for en presisering av kriteriet hvis Etikkrådet og Norges Bank skulle kunne komme frem til en felles forståelse. Dette skyldtes blant annet at det ikke finnes internasjonalt anerkjente normer for hva som utgjør uakseptable utslipp av klimagasser. Finansdepartementet ga i meldingen om forvaltningen av fondet i 2019 retningslinjer for hvilke forhold som skulle vektlegges under klimakriteriet. Basert på denne klargjøringen oppdaterte Etikkrådet i 2019 fire av de fem tilråkningene som allerede var avgitt.

Absolutte utslipp og utslippsintensitet har vært de viktigste elementene i Etikkrådets tilrådninger på klimaområdet, sammen med framoverskuende vurderinger. Rådet inkluderer nå også informasjon om og vurdering av myndigheters klimarammeverk i klimatilråkningene.

Klimakriteriet skiller ikke mellom bransjer, prosesser eller type klimagasser. Etikkrådets primærfokus vil være på svært store enkeltutslipp eller bransjer og prosesser som i sin natur har store utslipp. Dette gjelder for eksempel sementproduksjon og internasjonal skipsfart.